

ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ И ГЕО МИЛЕВ: ПРЕВОДАЧИ НА НИЦШЕВАТА ПОЕЗИЯ

Като че ли всяко поколение в българския литературен модернизъм се завръща към призива за възможване до онова, което е общоевропейско и модерно, обозначавайки го с Ницшевата „преоценка на всички ценности“ („съобщени“ с Пенчо-Славейковия очерк „Фридрих Нитче“ от „Мисъл“, кн. 8, 1903; изживени наново с „Тъгите ни“, изредени от Димо Кьорчев в Алманах „Южни цветове“, 1907; припомнени малко по-късно от Гео Милев). Поколенческият модел се разиграва като „вечно завръщане“ към един образец – към знаковата фигура на Ницше, който впрочем заявява, че разрушава тъкмо тези приети за общокултурни европейски ценности. Пристрастието към подобна парадигма, приравняваща модерността с преврата във философията на новото време, както е разчетено Ницшевото философстване, в рамките на българската култура отрежда първенството на Пенчо Славейков. Но при Славейков е началото и на проблематизирането на Ницше, което е на ръба на неприемането. Темата за *Umwertung*-а е ясно обозначена, но в ироничен план, в очерка за Стамен Росита, „главатаря на младите символисти“ от „Острова на блажените“ („Всичко това Росита е подслушал от Нитче, онзи модерен титан, който изгуби ум в борбата за „Преценката на ценностите“).

„Ницшеанството“ на Пенчо Славейков е тематизирано най-вече във връзка с индивидуализма като позиция. Но в историята на философските идеи Пенчо Славейков, както и следходните цитирани проекти, разкриват един първи „литературен“ модус на усвояване на Ницшевата парадигма именно през поетичното въображение (дискурсивизацията на „индивидуализма като културна проблема“ в този аспект е присъща на следващия етап – след войните). Образецът на Ницше ще видим вече извън идеологическото оценностяване в пораждащите образни ядра или в стиловите афинитети на българския автор (наблюдаеми например в „Песни за смъртта на свръхчовека“), като внимателният анализ показва, че тези влияния се преплитат с влияния от Гюте или други автори. Но в по-общ концептуален план образецът на модерния философ е положен като емблема на поетичното сътворяване, очевидно и по силата на успоредяването на модернистичното със завръщането към Ницше.